

WSTĘP

Przedstawiony Czytelnikom kolejny numer czasopisma Wydziału Studiów Międzynarodowych i Politycznych Uniwersytetu Jagiellońskiego „Politeja” skoncentrowany jest na zagadnieniach napięć i kryzysów integracji europejskiej. Jest to, w naszej ocenie, tematyka niezwykle aktualna, której poświęcono już nieco zainteresowań, a przeprowadzone badania zaowocowały cennymi opracowaniami¹. Nadal jednak problematyka ta zwraca uwagę badaczy skupiających się na wielu aspektach funkcjonowania Unii Europejskiej i generalnie procesach integracyjnych na naszym kontynencie. Zrozumienie tychże kryzysów możliwe jest tylko po przyjęciu perspektywy interdyscyplinarnej. Jedynie ona może dać odpowiedź na pytanie o to, jaka powinna być Europa, w jakim kierunku powinna rozwijać się Unia Europejska i jaka jest rola państw w całym projekcie integracyjnym. Z tego powodu w numerze zawarto 21 artykułów komentujących, po pierwsze, odniesienia do zróżnicowanych problemów dotyczących państw członkowskich Unii, po drugie, pokazujących podejście do problematyki z perspektywy kilku dyscyplin naukowych.

W ostatnich kilku latach Unię w dalszym ciągu osiągały napięcia i problemy, a najważniejsze z nich to kryzys migracyjny, przeciągane w czasie wyjście Wielkiej Brytanii z unijnych struktur, wzrastająca rola ruchów populistycznych czy wreszcie w 2020 r. pandemia COVID 19, której skutki gospodarcze, polityczne i społeczne nie są jeszcze znane, ale zapewne także będą miały istotny wpływ na funkcjonowanie UE. Wciąż brak jednak odpowiedzi na to, jak radzić sobie z kryzysami i czy musi do nich dochodzić.

Pierwsze artykuły tomu poświęcone zostały problematyce gospodarczej. **Klaudia Kudławiec**, opierając się na teorii nowej międzyrządowości, przedstawiła intensyfikację integracji gospodarczej w UE w latach 2010-2019. **Janusz J. Węc** nakreślił genezę, rozwój i przezwyciężenie kryzysu zadłużeniowego w strefie euro w okresie 2010-2018, który był konsekwencją kryzysu finansowego końca pierwszego dziesięciolecia XXI

¹ Zob. np.: *Kryzysy w procesie integracji europejskiej i sposoby ich przezwyciężania*, red. J. Nadolska, K.A. Wojtaszczyk, Warszawa 2015; *Państwo w Unii Europejskiej*, red. J. Ruszkowski, R. Podgórska, Szczecin 2017.

stulecia. **Artur Tomczek**, posiłkując się hipotezą stagnacji sekularnej, sformułowaną przez Alvina Hansena w latach 30. XX w., próbował ustalić, czy jest ona relewantna dla przyszłości gospodarek rozwiniętych państw europejskich. **Marta Labuda** przyjrzała się natomiast europejskiej integracji gospodarczej pod kątem kryzysu ukraińskiego, uznając, iż także on stał się wyzwaniem dla Unii, i podkreślając, że polityka proeuropejska rządu w Kijowie stanowi w zasadzie najważniejsze wyzwanie dla przyszłości tego państwa. Polityczne i ekonomiczne problemy rozwoju strefy euro znalazły się z kolei w centrum zainteresowania **Radosława Kupczyka**. Badał on, jak zmiany polityczne i gospodarcze dotyczące zarządzania gospodarczego związanego z kryzysem finansowym wpływały na poziomie ponadnarodowym na efektywność polityki gospodarczej.

Kolejna część numeru związana jest z podjęciem problematyki prawnej. **Jacek Jaśkiewicz** zgłębił problem ograniczania barier prawnych i administracyjnych oraz ich wpływ na politykę transgraniczną w Unii, bez wątpienia jedną z tych polityk, które uchodzą za bezsprzeczny sukces funkcjonowania UE. **Ewa Kamarad** przeanalizowała pojęcie współmałżonka w unijnym prawie na kanwie orzeczenia w sprawie Coman dotyczącej zdefiniowania tego określenia w kontekście prawa obywateli UE i członków ich rodzin do przemieszczania się i pobytu w sposób swobodny na terytorium państw członkowskich Unii. **Monika Gzik** zajęła się natomiast dobrymi praktykami dotyczącymi koordynacji emerytur w wybranych państwach członkowskich Unii Europejskiej, skupiając się przy tym na rekomendacjach dla Polski. Konstatacją Autorki jest stwierdzenie, że wykorzystując doświadczenia innych państw, także w Polsce powinno dojść do upowszechnienia wiedzy na ten temat. W kolejnym artykule **Aleksandra Kruk** przeanalizowała wypowiedzi ważnych polityków unijnych – Javier Solana, Catherine Ashton i Federiki Mogherini – odnoszące się do międzynarodowych ról Unii, wygłoszone podczas konferencji monachijskich w latach 2009-2019.

Nieco miejsca poświęcono polityce Unii wobec jej sąsiadów. **Artur Niedźwiecki**, używając metody analizy jakościowej, przedstawił brexit w rozważaniach szkoły prawa i ekonomii. Prognozując, uznał, że z punktu widzenia interesów gospodarczych, politycznych i społecznych Wielkiej Brytanii, Unii i całego systemu międzynarodowego najlepszym rozwiązaniem byłby w najbliższych latach tzw. *soft* brexit. **Wawrzyniec Banach** natomiast poświęcił swe rozważania polityce Unii wobec obszaru Bałkanów Zachodnich w kontekście kryzysu migracyjnego. Kryzys ten bez wątpienia przyczynił się do wzrostu zainteresowania tym regionem przez Unię, co niekoniecznie znalazło jednak wyraz w przyspieszeniu prac nad ewentualną akcesją państw bałkańskich do organizacji. Także **Marcin Rebes** nawiązał w swoim artykule do kryzysu migracyjnego w perspektywie filozoficznej. Ukazał wpływ kryzysu moralnego na współczesne postrzeganie problemu migracji. Z kolei **Edyta Pietrzak** przedstawiła proces różnicowania, przypisywania grupie lub jednostce roli Innego i tworzenia w opozycji do niego własnej tożsamości. Kanwą jej rozważań stał się proces powstawania tożsamości europejskiej. Natomiast **Maciej Milczanowski** odniósł się do syndromu efektu Lucyfera w polityce międzykulturowej, próbując wyciągnąć z tego wnioski dla Europy. Efekt ten polega na pogłębiającym się powoli konflikcie, któremu trudno zaradzić. Koncepcja ta uświadamia, jakie zagrożenia płyną z negatywnych konfliktów międzykulturowych.

Kilka artykułów odnosi się do państw członkowskich Unii Europejskiej i wybranych zagadnień związanych z ich funkcjonowaniem w zjednoczonej Europie. **Mirosław Natanek** przedstawił wypracowany na forum Rady Europy mechanizm monitoringu przestrzegania przez państwa postanowień Europejskiej Karty Samorządu Terytorialnego, egzemplifikując tę procedurę analizą dotychczas przeprowadzonych kontroli wobec Polski. Zawarte w artykule konkluzje udowadniają ogromny regres stanu samorządności lokalnej i powrót recentralizacyjnych tendencji w Polsce. **Małgorzata Fijał** podjęła się analizy populizmu reprezentowanego obecnie przez włoskie ugrupowanie Liga (dawniej Liga Północna), uosabiane przez Matteo Salvinię, uznając, iż przeszło ono drogę od populizmu o charakterze regionalnym do populizmu nacjonalistycznego. **Dorota Gierszewski** i **Aleksandra Matykiewicz** skupiły się z kolei na tzw. kursach integracyjnych jako narzędziu polityki integracyjnej Republiki Federalnej Niemiec. Temat ten nawiązuje do zmian zasad polityki migracyjnej Niemiec, które miały miejsce na początku obecnego wieku, a których konsekwencją były m.in. zmiany dotyczące nadawania obywatelstwa. **Krzysztof Koźbiał** poddał analizie eurosceptycyzm na scenie politycznej Republiki Czeskiej, próbując dociec zarówno przyczyn, jak i konsekwencji tego zjawiska. Eurosceptycyzm od wielu lat był zauważalny w programach i działalności czeskich ugrupowań politycznych, zdecydowanie dominuje jego „miękka” odmiana. **Cezary Trosiak**, opierając swe dociekania głównie na analizie wyników badań opinii publicznej, spróbował odpowiedzieć na pytanie, czy w ich świetle możliwe jest opuszczenie przez Polskę Unii Europejskiej. Skonstatował niewątpliwie proeuropejskie nastawienie polskiego społeczeństwa, lecz nie wykluczył, iż w przyszłości może dojść do organizacji referendum podobnego do tego, jakie miało miejsce w 2016 r. w Wielkiej Brytanii. Z kolei **Krzysztof Żarna** odniósł się do roli, jaką odegrała mniejszość węgierska w polityce rządu Republiki Słowackiej w pierwszych latach niepodległości tego państwa. Ze względu na liczebność Węgrów na Słowacji stosunki obu państw były napięte, co owocowało także dalej idącymi następstwami niż wzajemne kontakty, bowiem spowolnieniu uległ proces akcesji Słowacji do UE i NATO, a działania rządu w Bratysławie poddane były krytyce m.in. ze strony OBWE czy Rady Europy. W ostatnim artykule numeru **Mira Malczyńska-Biały** przedstawiła ochronę praw konsumenta w PRL w latach 1952-1989, wskazując na odmiennosć stosowanych wówczas w Polsce rozwiązań w stosunku do rozwiniętych państw zachodnioeuropejskich.

Jak widać, niniejszy tom czasopisma naukowego „Politeja” zawiera więc przemyslenia badaczy z wielu ośrodków naukowych w Polsce i choć ma charakter wybitnie interdyscyplinarny, to wszystkie artykuły odnoszą się do złożonej problematyki kryzysów i napięć w procesie integracji kontynentu.

Życząc przyjemnej lektury, redaktorzy dziękują zarówno autorom tekstów za współpracę, jak i całemu zespołowi recenzentów za merytoryczne i celne uwagi odnoszące się do poszczególnych artykułów.

*Krzysztof Koźbiał
Mirosław Natanek*